

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-263-0-38>

COLLABORATIVE ACTIVITY: CRIMINAL CHARACTERISTIC OF THE OBJECTIVE SIDE OF THE CRIME

КОЛАБОРАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ: АНАЛІЗ ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Vasylenko Y. V.

*Candidate of Law, Docent,
Associate Professor at the Department
of Criminal Law, Criminal Procedure
and Criminalistics
Kyiv University of Intellectual
Property and Law
Kyiv, Ukraine*

Василенко Ю. В.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального
права, процесу та криміналістики
Київський університет
інтелектуальної власності та права
м. Київ, Україна*

В березні 2022 року Кримінальний кодекс України (далі – КК України) [1] було доповнено статтею 111-1, що встановила кримінальну відповідальність за колабораційну діяльність.

Необхідність запровадження кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність, з точки зору законотворців, зумовлена тим, що ряд громадян України та юридичних осіб сприяли чи продовжують сприяти РФ у здійсненні агресивних дій, розгортанні збройного конфлікту проти України, включаючи підтримку збройних формувань та окупаційних адміністрацій держави-агресора та інші дії, які кваліфікуються як колабораціонізм [2].

Це положення підтверджується і тим фактом, що з початку вторгнення російської федерації в Україну і до вересня 2022 року Державним бюро розслідувань було відкрито близько 2757 проваджень, 316 передано до суду [3]. Водночас, на практиці непоодинокими є випадки, коли одне й те саме діяння під час розслідування кваліфікується за кількома статтями, а самі статті містять елемент правової невизначеності, що, з точки зору експертів, може привести в майбутньому до великої кількості скасованих і змінених вироків, а також оскарження їх до ЄСПЛ [4]. З огляду на зазначене вище, дослідження особливостей об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення «Колабораційна діяльність» зберігає свою актуальність.

Об'єктивна сторона колабораційної діяльності є різною для кожної з восьми частин статті 111-1 КК України, що передбачає окремі склади кримінальних правопорушень. Дані самостійні склади відображають найбільш поширені варіанти добровільної співпраці з державою-агресором під час тимчасової окупації.

Так, ч. 1 ст. 111-1 КК України передбачає відповідальність за наступні діяння: 1) публічне заперечення громадянином України здійснення збройної агресії проти України, встановлення та утвердження тимчасової окупації частини території України 2) публічні заклики громадянином України до підтримки рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора, до співпраці з державою-агресором, збройними формуваннями та/або окупаційною адміністрацією держави-агресора, до невизнання поширення державного суверенітету України на тимчасово окуповані території України.

В ч. 2 ст. 111-1 КК України діяння полягає у добровільному зайнятті громадянином України посади, не пов'язаної з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій, у незаконних органах влади, створених на тимчасово окупованій території, у тому числі в окупаційній адміністрації держави-агресора.

Ч. 3 ст. 111-1 КК України передбачає відповідальність за: 1) здійснення громадянином України пропаганди у закладах освіти незалежно від типів та форм власності з метою сприяння здійсненню збройної агресії проти України, встановленню та утвердженню тимчасової окупації частини території України, уникненню відповідальності за здійснення державою-агресором збройної агресії проти України, 2) дії громадян України, спрямовані на впровадження стандартів освіти держави-агресора у закладах освіти.

Об'єктивна сторона складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 111-1 може виражатися в наступних формах: 1) передача матеріальних ресурсів незаконним збройним чи воєнізованим формуванням, створеним на тимчасово окупованій території, та/або збройним чи воєнізованим формуванням держави-агресора, 2) провадження господарської діяльності у взаємодії з державою-агресором, незаконними органами влади, створеними на тимчасово окупованій території, у тому числі окупаційною адміністрацією держави-агресора.

Ч.5 аналізованої статті передбачає кримінальну відповідальність за: 1) добровільне зайняття громадянином України посади, пов'язаної з

виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій, у незаконних органах влади, створених на тимчасово окупованій території, у тому числі в окупаційній адміністрації держави-агресора або 2) добровільне обрання до таких органів; 3) участь в організації та проведенні незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території; 4) публічні заклики до проведення таких незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території.

У ч. 6 ст. 111-1 КК України передбачено відповідальність за наступні діяння: 1) організація та проведення заходів політичного характеру, 2) здійснення інформаційної діяльності у співпраці з державою-агресором та/або його окупаційною адміністрацією, спрямованих на підтримку держави-агресора, її окупаційної адміністрації чи збройних формувань та/або на уникнення нею відповідальності за збройну агресію проти України, за відсутності ознак державної зради; 3) активна участь у таких заходах.

Діяння, передбачене ч. 7 ст. 111-1 КК України може вчинятися в наступних формах: 1) добровільне зайняття громадянином України посади в незаконних судових або правоохоронних органах, створених на тимчасово окупованій території, 2) також добровільна участь громадянина України в незаконних збройних чи воєнізованих формуваннях, створених на тимчасово окупованій території, та/або в збройних формуваннях держави-агресора, 3) надання таким формуванням допомоги у веденні бойових дій проти Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України.

Всі зазначені вище склади кримінальних правопорушень за конструкцією об'єктивної сторони є формальними або усіченими. У ч. 8 статті 111-1 КК України має місце матеріальний склад кримінального правопорушення, що передбачає наявність не тільки діяння, але й його наслідків: загибель людей чи інші тяжкі наслідки. При цьому під іншими тяжкими наслідками, виходячи з п. 4 примітки до ст. 111-1 КК України слід розуміти шкоду, що в одну тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Таке звужене тлумачення викликає подив, адже Верховний Суд України, розкриваючи поняття «інші тяжкі наслідки» при роз'ясненні тої чи іншої кримінально-правової норми, зазвичай відносить до них також заподіяння тяжких тілесних ушкоджень хоча б одній особи,

середньої тяжкості ушкоджень двом і більше особам, нанесення великої матеріальної шкоди [3]. Як слушно зауважують у своїй науковій праці О.О. Дудоров і Р.О.Мовчан, в переважній більшості випадків поняття «інші тяжкі наслідки» вживаються в тексті кримінального закону поряд з словосполученням «загибель людей»; і в тих випадках, коли «загибель людей» виступає єдиною альтернативою «іншим тяжким наслідкам», до змісту останніх можна відносити лише ті з них, що полягають у певній фізичній шкоді здоров'ю людини [5, с .164]. Зважаючи на це, до інших тяжких наслідків у аналізованому складі кримінального правопорушення доцільно було б віднести також випадки заподіяння іншої (окрім смерті) фізичної шкоди особі.

Література:

1. Кримінальний кодекс України від 5.04. 2001 року № 2341-III. Офіційне видання. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25–26. Ст. 131.
2. Пояснювальна записка до проекту Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів (щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=5144&skl=10 (дата звернення: 30.10.2022).
3. З понад 4500 проваджень про держзраду і колабораціонізм лише 11% дійшли до суду. URL: [https://espreso.tv/3-ponad-4500-provadzhen-pro-derzhzradu-i-kolaboratsionizm-lishe-11-diyshli-do-sudu-chesno](https://espreso.tv/3-ponad-4500-provadzhen-pro-derzhzradu-i-kolaboratsionizm-lishe-11-diyshli-do-sudu) (дата звернення:30.10.2022).
4. Трегуб А. Держзрада чи колабораціонізм? URL: <https://zib.com.ua/ua/151638.html> (дата звернення: 30.10.2022).
5. Дудоров О.О., Мовчан Р.О. Кримінально-правове поняття «інші тяжкі наслідки»: проблеми тлумачення та вдосконалення законодавства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 1. С. 162-170.